

6

แนวโน้มหลักสูตรและการสอนบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัย

นางสาว ชุมจิตต์ แซ่ฉั่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๘

ISBN 974-567-191-6

012281

115531181

TRENDS IN LIBRARY SCIENCE CURRICULUM
AND INSTRUCTION IN UNIVERSITIES

Miss Chumchit Sae-Chan, 1957-1984.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Library Science
Graduate School
Chulalongkorn University

1986

ISBN 974-567-191-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
ภาควิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

แนวโน้มนวัตกรรมและการสอนบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัย
นางสาว ชุมจิตต์ แซ่ฉั่น
บรรณารักษศาสตร์
คร. มล. จ้อย นันทวิชรินทร์
ศาสตราจารย์ คร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ คร. ถาวร วัชรากัญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศจี จันทวิมล)

..... กรรมการ
(คร. มล. จ้อย นันทวิชรินทร์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ คร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชลธิชา สุทธินิรันดรกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณพิมล กุลบุญ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวโน้มนวัตกรรมและการสอนบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัย

ชื่อนิสิต

นางสาวจุมจิดค์ แซ่ฉั่น

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร. มล. จ้อย นันทวิษรินทร์

ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์

ภาควิชา

บรรณารักษศาสตร์

ปีการศึกษา

๒๕๒๘

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรและการสอนบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ และอุดมศึกษา จำนวน ๒๖ คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเคสฟาย จำนวน ๓ รอบ รอบที่ ๑ ใช้แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ ๒ และ รอบที่ ๓ ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ๖ สเกล เพื่อให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้น้ำหนักความเป็นไปได้ โดยที่แบบสอบถามทั้ง ๒ รอบหลังนี้ใช้ข้อความเดียวกัน แต่รอบที่ ๓ ได้เพิ่มความซับซ้อน และพิสัยระหว่างควอไทล์แสดงไว้ในแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ความถี่ฐาน ฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยปรากฏแนวโน้มทั้งนี้คือ

๑. ความมุ่งหมายของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงเหมือนเดิม แต่จะเพิ่มเติมด้านความสามารถในการเป็นนักเอกสารสนเทศ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด

๒. หลักสูตรจะเน้นการผลิตบุคลากรเพื่อทำงานในภาคธุรกิจ เอกชน
ห้องสมุดเฉพาะ และห้องสมุดประชาชน

๓. โครงสร้างหลักสูตรจะมีความยืดหยุ่นมากขึ้น แต่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก
ในสาระสำคัญ

๔. จำนวนหน่วยกิตรวมจะอยู่ระหว่าง ๑๒๐-๑๕๐ หน่วยกิต

๕. หมวดวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ คือ หมวดวิชาพื้นฐาน
ทั่วไป สาขาวิทยาศาสตร์ จะครอบคลุมด้านเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ประยุกต์
มากกว่าวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ หมวดวิชาเลือกเสรีจะเพิ่มจำนวนหน่วยกิตมากขึ้น

๖. เนื้อหาหมวดวิชาสหบรรณารักษศาสตร์ จะประกอบด้วยวิชาบรรณารักษศาสตร์
และสารนิเทศศาสตร์ผสมผสาน โดยจะเพิ่มจำนวนหน่วยกิตมากขึ้น แต่มีรายวิชาบังคับ
น้อยลง และเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

๗. จุดประสงค์ในการสอนจะเน้น การประยุกต์ พัฒนาและเปลี่ยนแปลงมาก
ที่สุด รองลงมา คือ ให้มีประสบการณ์ด้านการใช้เทคโนโลยีที่ใช้ในห้องสมุด ให้แสดง
ความคิดเห็น แก้ไขปัญหา และให้สามารถค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น

๘. ใช้เทคนิคและวิธีการสอนอื่น ๆ มากขึ้น นอกเหนือจากการบรรยาย

๙. ใช้อุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยมากขึ้น

๑๐. มีกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม และจัดกิจกรรมประกอบการสอนมากขึ้น

๑๑. จุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลมีดังนี้คือ ให้สามารถนำไปปฏิบัติงาน
ได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ใกล้เคียงสม ความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี และความคิด
สร้างสรรค์

๑๒. มีการสอบย่อยมากขึ้น โดยเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลจะขึ้นกับ
เนื้อหาวิชา

๑๓. วิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมินผล จะใช้แบบฝึกหัดเพื่อเพิ่ม
 ประสิทธิภาพมากที่สุด
๑๔. เน้นการฝึกงานด้านการใช้เครื่องจักรกลที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด

ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ผลการวิจัย

๑. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ควรพิจารณาเพิ่มเติม
 สารนิเทศศาสตร์ไว้ข้างท้ายสาขาเป็น "บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์"
๒. นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับ
 ปริญญาตรี
๓. นำผลการวิจัยค้ำเนื่อหาหมวดวิชาที่พบบรรณารักษศาสตร์เปรียบเทียบกับ
 รายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาปรับปรุงต่อไป
๔. นำผลการวิจัยไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับ
 วิชาที่พบบรรณารักษศาสตร์
๕. นำผลการวิจัยค้ำเนื่อหาการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล
 ไปปรับปรุงค้ำเนื่อหาการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์
- ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
๑. มีการวิจัยค้ำเนื่อหาความมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหา การเรียน
 การสอน การวัดและประเมินผล ของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีเฉพาะค้ำ
 อย่างลึกซึ้ง
๒. ศึกษาแนวโน้มหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในระดับอื่นๆ
 โดยใช้เทคนิคเคลฟาย
๓. การวิจัยค้ำเนื่อหาอื่น ๆ ทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
 โดยใช้เทคนิคเคลฟาย

Thesis Title Trends in Library Science Curriculum and Instruction
in Universities

Name Miss Chumchit Sae-chan

Thesis Advisor Joy Nandhivajrin Ph.D.
Professor Somwung Pitiyanuwat Ph.D.

Department Library Science

Academic Year 1986

ABSTRACT

The purpose of this study was to study future trends in library science curriculum and instruction at first degree level in universities in the year 1995. The sample consisted of 26 library science, information science and higher education experts. The instrument used in the study was questionnaire. Data were collected by using the Delphi technique. The experts responded in 3 rounds. Firstly, the open-ended questionnaire was used to gather the opinion from the samples. At the second and third rounds the 6 point scale Likert type questionnaires were used for the expert group to indicate probability weight. The questionnaires of the second and third rounds were of the same statements but the third one, the median and interquartile range were also shown. The collected data were analysed by the median, mode and interquartile range.

The results of the study are as follows:

1. Most of the objectives of library science curriculum are still the same. Newly-added objectives are ability to be the information scientist and ability to use technology relating to library operations.

2. Emphasis is on professional resources suitable for working in private and business enterprises, and also in special and public libraries.

3. The structure of library science curriculum will be more flexible without much change on main points.

4. The total credits required for graduation will be 120-150 credits.

5. General education in library science curriculum, especially in science, will include technology and applied science more than pure science. More credits for elective courses will be granted.

6. The content of library science education will be an integration of library and information science with more earned credits, fewer required courses and more concentration on specialization.

7. Instructional objectives emphasizes primarily on abilities of application, development and adaption. Subsequential objectives concern experiences in applying technology to library works. Students should be capable in voicing their opinions, solving problems and doing independent research.

8. Variety of techniques and teaching methology beside lecture will be used.

9. More modern instructional aids will be used.
10. Group dynamics and other learning activities will be expanded.
11. Measurement and evaluation are for the purpose of application of knowledge in library actual work in various conditions, knowledge and understanding in theories, and creative idea.
12. More periodic tests of which the criteria of measurement and evaluation depend on the content.
13. Exercises to increase practical experiences are used the highest in measurement and evaluation method.
14. Concentration is on fieldworks in library mechanization.

Recommendations

Applications of the research findings are as follow:

1. The Library Science Departments in various universities should take into their considerations of adding "information science" to the discipline, that is "library and information science"
2. Develop first degree level curriculum in accordance with the research results.
3. Compare the content of library professional education indicated in the findings with the actually offered courses in the program for further improvement.
4. Establish minimum standard criteria for the library science profession.

5. Improve the instructor's teaching program through the implication of research results on the points concerning learning and teaching process, and measurement and evaluation.

Suggestions for further research are as follow:

1. More in-depth research is needed on the objectives, structure and content, learning and teaching process, measurement and evaluation of the library science curriculum at the first degree level.

2. Study trends in Library science curricula at other levels through the use of Delphi technique.

3. Research on other aspects of library and information science by using Delphi technique.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาจาก คร. มล. จ้อย
นันทิวัชรินทร์ และ ศาสตราจารย์ คร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ที่ได้ช่วยเหลือในการ
แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จึงขอกราบ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาแสดง
ความคิดเห็นอันทรงคุณค่าในการวิจัยด้วยความเต็มใจ

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุพการี พี่ พร้อมทั้งขอขอบคุณเพื่อน
น้อง ที่เป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ชุ่มจิตต์ แชนัน

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ๖

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ๗

กิตติกรรมประกาศ ๘

รายการตารางประกอบ ๗

บทที่

๑ บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ๑

วัตถุประสงค์ในการวิจัย ๔

ขอบเขตของการวิจัย ๕

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ๕

วิธีดำเนินการ ๖

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ๙

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ๑๐

๒ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและองค์ประกอบของหลักสูตร ๑๑

 ความมุ่งหมาย ๑๒

 โครงสร้างและขอบข่ายเนื้อหาวิชา ๑๕

 การเรียนการสอน ๑๘

 การวัดและประเมินผล ๒๑

 การศึกษามรรชาภิบาลศาสตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ๒๓

 การศึกษามรรชาภิบาลศาสตร์ในประเทศไทย ๓๑

 วิเคราะห์หลักสูตรมรรชาภิบาลศาสตร์ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย ๓๕

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
เทคนิคการวิจัยแบบเคลฟาย	๔๘
ความหมาย	๔๘
กระบวนการวิจัย	๕๐
ผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย	๕๑
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๓
ลักษณะ เคนและลักษณะค้อย	๕๔
งานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ที่ใช้เทคนิคเคลฟาย	๕๕
๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
กลุ่มตัวอย่างประชากร	๕๘
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๘
การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๐
รายงานการวิจัย	๖๓
๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๔
๕ บทสรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
บทสรุป	๘๒
สรุปผลการวิจัย	๘๔
การอภิปรายผล	๘๗
ข้อเสนอแนะ	๑๐๘
การประยุกต์ผลการวิจัย	๑๐๘
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	๑๐๘
บรรณานุกรม	๑๑๑
ภาคผนวก ก	๑๒๓
ภาคผนวก ข	๑๒๗
ภาคผนวก ค	๑๖๔
ประวัติผู้เขียน	๑๖๗

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรในระดับปริญญาตรี..... ๒๕
๒	การเปรียบเทียบหน่วยกิตรวมของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ..... ๓๗
๓	การเปรียบเทียบรายวิชาที่พบรณารักษศาสตร์ที่เป็คสอนใน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ..... ๕๒
๔	การลดลงของความคลาดเคลื่อนกับจำนวนผู้เข้าวิชาญที่มากขึ้น..... ๕๓
๕	แนวโน้มความมุ่งหมายของหลักสูตรรณารักษศาสตร์..... ๖๖
๖	แนวโน้มโครงสร้างการทำงานของผู้จบสาขารณารักษศาสตร์..... ๖๘
๗	แนวโน้มโครงสร้างหลักสูตรรณารักษศาสตร์..... ๗๐
๘	แนวโน้มจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรรณารักษศาสตร์..... ๗๑
๙	แนวโน้มหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป และหมวดวิชาเลือกเสรี..... ๗๒
๑๐	แนวโน้มหมวดวิชาที่พบรณารักษศาสตร์..... ๗๓
๑๑	แนวโน้มวิชาหลักในหมวดวิชารณารักษศาสตร์..... ๗๔
๑๒	แนวโน้มวิชาพื้นฐานในหมวดวิชารณารักษศาสตร์..... ๗๕
๑๓	แนวโน้มวิชาอื่น ๆ ในหมวดวิชาที่พบรณารักษศาสตร์..... ๗๖
๑๔	แนวโน้มวิชาสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในหมวดวิชาที่พบรณารักษศาสตร์..... ๗๗
๑๕	แนวโน้มจุดประสงค์ในการสอนสาขารณารักษศาสตร์..... ๘๐
๑๖	แนวโน้มการใช้เทคนิคและวิธีการสอนในสาขารณารักษศาสตร์..... ๘๑
๑๗	แนวโน้มการใช้อุปกรณ์การสอนในการเรียนการสอนรณารักษศาสตร์..... ๘๓
๑๘	แนวโน้มกิจกรรมประกอบการสอนในสาขารณารักษศาสตร์..... ๘๕
๑๙	แนวโน้มการฝึกงานทางสาขารณารักษศาสตร์..... ๘๖
๒๐	แนวโน้มจุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลในสาขา รณารักษศาสตร์..... ๘๗
๒๑	แนวโน้มเกณฑ์การวัดและประเมินผลในสาขารณารักษศาสตร์..... ๘๘
๒๒	แนวโน้มวิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมินผลในสาขา รณารักษศาสตร์..... ๘๘
๒๓	แนวโน้มค่านอื่น ๆ ของการศึกษารณารักษศาสตร์..... ๙๐